

ЦИФРОВІ МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВО НА ПРИВАТНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Чалабієва Маріям Рзаївна

*кандидат юридичних наук, науковий співробітник сектору
муніципального права та місцевого самоврядування
Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого
самоврядування Національної академії правових наук України
м. Харків, Україна*

Сучасний розвиток української держави характеризується масштабними трансформаційними процесами, пов'язаними з цифровізацією публічного управління, реформуванням системи публічного адміністрування, адаптацією національного законодавства до європейських стандартів та необхідністю забезпечення функціонування державного механізму в умовах воєнного стану. Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України суттєво вплинула на всі сфери суспільного життя, зумовивши потребу у швидкому прийнятті управлінських рішень, модернізації механізмів взаємодії держави і громадян, а також впровадженні новітніх цифрових технологій у діяльність органів публічної влади.

У сучасних умовах цифровізація публічного управління стала не лише елементом модернізації держави, а й важливим інструментом забезпечення її стійкості, безперервності функціонування та здатності оперативно реагувати на кризові виклики. Саме цифрові технології дозволили Україні забезпечити доступ громадян до адміністративних і соціальних послуг навіть в умовах активних бойових дій, масового внутрішнього переміщення населення, руйнування інфраструктури та значного навантаження на органи державної влади й місцевого самоврядування.

Впровадження електронного урядування, автоматизованих державних реєстрів, систем електронної ідентифікації особи, електронного документообігу, цифрових адміністративних та соціальних сервісів стало важливим етапом розвитку сучасного публічного управління. Особливу роль у цьому процесі відіграють цифрові платформи, які забезпечують оперативність комунікації між державою та громадянами, спрощують процедури отримання публічних послуг, сприяють підвищенню прозорості діяльності органів влади та формують нові механізми реалізації прав людини.

Водночас розвиток цифрового публічного управління супроводжується виникненням нових правових викликів, пов'язаних із необхідністю забезпечення належного рівня захисту прав людини в цифровому середовищі. Одним із найбільш чутливих аспектів цифровізації є проблема забезпечення права на приватність та захисту персональних даних громадян. У сучасних умовах держава накопичує значні масиви інформації про особу, включаючи персональні, біометричні, соціальні, медичні та інші конфіденційні дані. Така концентрація інформації створює як нові можливості для ефективного публічного управління, так і суттєві ризики порушення права людини на приватність.

Особливої актуальності зазначена проблема набуває в умовах воєнного стану, коли питання національної безпеки об'єктивно потребують посилення контрольних функцій держави, моніторингу інформаційного простору, удосконалення систем цифрової ідентифікації та координації діяльності державних органів. За таких умов виникає необхідність визначення меж допустимого втручання держави у сферу приватного життя особи, а також забезпечення балансу між потребами безпеки держави та гарантіями фундаментальних прав людини.

Право на приватність є одним із ключових елементів системи прав людини та демократичного правопорядку. Відповідно до ст. 32 Конституції України ніхто не може зазнавати втручання в особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України [1]. Конституційні гарантії права на приватність також передбачають заборону збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, за винятком випадків, визначених законом і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Положення Конституції України узгоджуються з міжнародними стандартами у сфері захисту прав людини, зокрема із положеннями Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, відповідно до якої кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, житла та кореспонденції. Водночас навіть в умовах надзвичайних або воєнних обставин будь-яке втручання держави у сферу приватності повинно відповідати принципам законності, необхідності, пропорційності та обґрунтованості.

У контексті цифровізації публічного управління особливого значення набувають питання правового регулювання використання електронних реєстрів, обміну інформацією між органами державної влади, функціонування систем електронної ідентифікації та захисту персональних даних. Активний розвиток цифрових сервісів потребує належного нормативного забезпечення механізмів кібербезпеки та захисту інформації, оскільки в умовах війни державні інформаційні

системи стають об'єктом постійних кібератак та інформаційного впливу з боку держави-агресора.

Одним із ключових викликів сучасного етапу розвитку цифрового врядування є забезпечення довіри громадян до цифрових інструментів держави. Ефективність цифрових сервісів безпосередньо залежить від рівня впевненості суспільства у захищеності персональних даних, прозорості механізмів їх використання та наявності дієвих гарантій недопущення зловживань з боку держави чи третіх осіб. Саме тому розвиток цифрового публічного управління повинен супроводжуватися формуванням ефективної системи правового контролю за обробкою інформації та забезпеченням цифрових прав людини.

Особливої уваги потребує адаптація українського законодавства до європейських стандартів захисту персональних даних у контексті європейської інтеграції України. Важливим орієнтиром у цій сфері є Загальний регламент Європейського Союзу про захист даних (GDPR), який визначає сучасні принципи обробки персональної інформації, зокрема принципи прозорості, мінімізації даних, цільового використання інформації та відповідальності суб'єктів, що здійснюють її обробку [2]. Імплементация європейських стандартів у національне законодавство є необхідною умовою формування ефективної та людиноцентричної системи цифрового врядування в Україні.

Крім того, цифровізація публічного управління в умовах війни актуалізує питання цифрової нерівності та доступності електронних сервісів для різних категорій населення. Значна частина громадян, особливо особи похилого віку, внутрішньо переміщені особи, мешканці сільських територій та регіонів, що постраждали внаслідок бойових дій, можуть стикатися із труднощами у доступі до цифрових адміністративних та соціальних послуг. За таких умов важливого значення набуває забезпечення цифрової інклюзії, розвиток цифрової грамотності населення та створення альтернативних механізмів доступу до публічних послуг.

Таким чином, цифрові механізми публічного управління є важливим інструментом забезпечення ефективності функціонування держави в умовах воєнних викликів та післявоєнного відновлення України. Водночас їх розвиток повинен здійснюватися на основі принципів верховенства права, людиноцентризму, пропорційності та належного захисту фундаментальних прав людини. Забезпечення балансу між потребами національної безпеки та гарантіями права на приватність є одним із ключових завдань сучасної правової політики України та необхідною передумовою формування демократичної, правової та цифрової держави.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80?utm_source=chatgpt.com#Text (дата звернення: 08.05.2026).

2. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation). *Official Journal of the European Union*. 2016. L 119. P. 1–88. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj?utm_source=chatgpt.com (date of access: 08.05.2026).